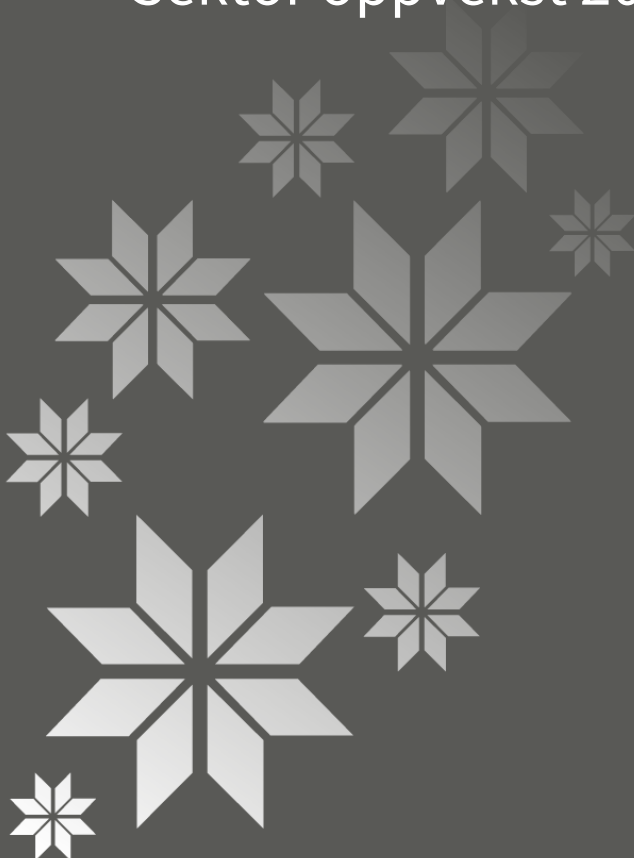

SELBU KOMMUNE

Fremtidig organisering av skoleuka i Selbu kommune

Sektor oppvekst 2021

Innhold

Saksopplysninger	3
Tidligere uttalelser fra utredningen i 2018	3
Innledning	5
Saksvurdering	5
Fag og timefordeling	5
§ 2-2. Omfanget av grunnskoleopplæringa i tid	6
Per i dag er skoledagen organisert slik	6
Fremtidens skoleuke fra høsten 2022 for Bell skole er tenkt slik	6
Fremtidens skoleuke fra høsten 2022 for Selbustrand skole er tenkt slik	6
Tabell med fag og timefordeling	7
Læringsutbytte	8
Seksårsreformen	9
Tidlig innsats	9
Kjønnforskjeller i skolen	10
Skolen som en arena for læring, utjevning og inkludering blant sårbare elever	11
Basisfag	12
Leseopplæringen	12
Uteaktivitet	12
Barnets og familiens behov	12
Skolefritidsordning	13
Tilbudsstruktur SFO i 2021	14
Økonomi	14
Kostnader ny skoleuke Bell skole	14
Kostnader ny skoleuke Selbustrand skole	14
Skoleskyss	15
Kostnader ved skoleskyss	15
Likestilling og heltidskultur	15
Oppsummering	17
Bibliografi	18

Saksopplysninger

Høsten 2016 ble en ny fag- og timefordeling iverksatt som følge av økt timetall i naturfag på barnetrinnet. Våren 2018 vedtok Stortinget en ny plikt til å gi intensiv opplæring til elever på 1.- 4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning. Intensiv opplæring er en plikt for skolen, men gir ikke en korresponderende rettighet til eleven, og lovkravet var gjeldende fra skolestart høsten 2018. En ny læreplan ble innført i skoleåret 2020. Til sammen bidrar dette til en stadig utvikling i norsk skole.

Selbu kommune har ikke endret organiseringen av skoleuka etter at nye lovkrav ble innført. Skolen har ivarettatt lovkravet etter beste evne etter dagens organisering. Imidlertid ser man at en løsning med fem skoledager også for de yngste elevene, vil være en god løsning som innfrir lovkravene, og tilrettelegger for et best mulig læringsmiljø for elevene. Selbu kommune hadde en endring i 2004 hvor vi gikk fra fire dager i uka til fire, og fem dager annenhver uke. Dette vil si at elevene i 1-4. trinn har fri en onsdag, annenhver uke. Videre i utredningsdokumentet, omtales dette som firedagers skoleuke.

Den største økningen av timeantallet har vært for 1.- 4. årstrinn. Formålet med økningen i timeantallet har hele tiden vært å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving, regning og engelsk. Vi ser at dagens ordning med fri annenhver onsdag er blitt utfordrende for skole, hjem og enkelte bedrifter. På bakgrunn av dette, har vi sett på alternativer til organisering av skoleuka i 1.- 4. trinn i Selbu kommune.

En ny organisering av skoleuka/skoledagen vil være en endring som berører mange og vil påvirke flere forhold, og et ensidig fokus på skole og læringsutbytte blir for snevert. Dette til tross for at dette er en ordning i skolen som kan påvirke elevenes skolehverdag og hverdagsliv. Tydelige negative eller positive effekter på læringsutbytte er det vanskelig å argumentere for med vårt datagrunnlag. Selbu kommune har derfor lagt opp til en utredning med litt bredere fokus, for å få belyst saken i forkant av kommunestyrebehandling.

Tidligere uttalelser fra utredningen i 2018

I 2018 ble det gjennomført en kartlegging av erfaringer og meninger rundt femdagers skoleuke i Selbu kommune. De fleste kommunene/grunnskolene i Trøndelag har femdagers skoleuke for 1.-4.årstrinn. Saken var opp til foreløpig høring i 2018, på bakgrunn av en kartlegging gjort det året. Funn i kartleggingen i 2018 var følgende:

Vurderingen i denne saken er basert på tilbakemeldinger fra foreldre til barnehage- og skolebarn i Selbu, ledere, ansatte og tillitsvalgte i skolen, samt representanter for arbeidsgiverne i Selbu.

Ansatte i skole og barnehage antyder at modellen med femdagers skole kan gi bedre læringsutbytte for elevene gjennom jevnere fordeling av undervisningstimer og flere og kortere skoledager. Ved videre utredning er vi nødt til å se på hva slags organisering som kan føre til best læringsutbytte for elevene, inklusive lengde på dagen. Dersom skolehverdagen blir kortere, er det flere foresatte som ytrer bekymring for å måtte øke SFO- tilbud.

Kartleggingen peker på at elevene i dag har oppstykket uker, noe som for mange gir mangel på kontinuitet. Foreldre og ansatte ser for seg at med femdagers skoleuke blir det rom for leksehjelp i skoletiden, som bør resultere i mindre lekser hjemme.

Av 174 barn i barnehagene (01.12.19) i Selbu, er det tre barn som ikke har heldagsplass. Dette tyder på at foreldre jobber stort sett hver dag, og er ikke i like stor grad som før deltidsarbeid.

Enkelte tilbakemeldinger i kartleggingen antyder at barna har behov for en fridag annenhver uke, for å slappe av og "hente seg inn". Det er ingen tvil om at det kan være både hyggelig og godt med en dag fri fra skolen, men vi i oppvekstetaten mener dette er avhengig av hva som skjer denne fridagen, og hvem barnet er sammen med. I familier hvor barnet er sammen med mor, far eller andre voksne de har nært tilknytning til, kan skolefridagen være en mulighet for fellesskap, aktivitet og annet. Vi vet også at det i Selbu er mange familier hvor både mor og far er i full jobb og har begrenset mulighet til å jobbe redusert. Disse familiene må da finne andre løsninger, og ofte er det SFO hele skolefridagen, annet barnepass eller at barnet er hjemme alene.

Flere ansatte i skolen hevder det blir lettere for skolene å få et mer jevnt faglig trykk med pensum fordelt på flere dager. Vi kan særlig peke på at de siste skoletimene kan være lite effektive med tanke på læringsutbytte for elevene, da de er slitne og trøtte. Med skole hver dag, vil det bli mer muligheter og rom for lek og fysisk aktivitet inn i skoledagen for de minste barna, og en mer variert timeplan.

Ved overgangen til femdagers uke, vil lærerne få samme antall undervisningstimer som i dag, men mer mulighet til å spre timene på flere dager. Dette kan medvirke til at læreren får bedre tid mellom undervisningsøkterne, noe som kan gagne elevene. Noen ansatte setter sikkert pris på en dag til samarbeid og planlegging, mens andre synes de fire dagene elevene er på skolen, er lange og hektiske og ønsker mer tid til daglig planlegging og samarbeid.

Skolene ser det som en utfordring på de små enhetene å legge en god timeplan hvis en har stor andel lærere i 100% stilling, og få elever annenhver onsdag.

Det er også kommet innspill fra enkelte bedrifter i kommunen som forteller at onsdagsfri for elevene skaper utfordringer for bedriftene.

Folk som kommer flyttende til Selbu uten å ha nær familie rundt seg har gitt tilbakemelding om at de synes dette er en merkelig ordning som er lite tilrettelagt for de som jobber hver dag, og kanskje ikke har nær familie rundt seg. Det blir gitt uttrykk for at de heller ønsker skole hver dag, enn heldags SFO.

Vi ser at tilbakemeldingene i kartleggingen samsvarer noe med det som var bakgrunnen for ønske om utredning. I oppvekstetaten ligger det pedagogiske opplegget og kvaliteten i skolen til grunn for et ønske om videre utredning. Det er ytret et ønske om en utredning av femdagers skole hvor eleven settes i fokus. Kan femdagers skole gi større læringsutbytte og trivsel, altså en bedre skolehverdag for barna i Selbu kommune?

Med dette som bakgrunn har vi trukket fram viktig forskning innenfor området, for å belyse saken ytterligere.

Innledning

Barna som blir født i år vil gå ut av grunnskolen i våren 2037, og dersom de fullfører videregående opplæring er de klare for studier eller jobb tidligst i 2040. Det handler om å se det hele bildet, det handler om å klare å se framover i en endringshastighet hvor det er krevende å henge med. Synet på barn, og synet på hva som er god barneomsorg endrer seg noe over tid. I takt med ulike utfordringer i samfunnet både innen arbeidsliv og familieliv er også forslagene knyttet til organisering av skolesystemet i endring. Barna som starter på skolen nå, må håndtere et samfunn preget av større kompleksitet, mer mangfold og en raskere endringstakt enn det vi har sett fram til nå, sier Ludvigsenutvalget i rapporten, *Fremtidig skole* (2015). Skolen som en fellesarena får da en større betydning enn før. I løpet av pandemeien har vi virkelig fått sett hvor viktig skolene er i barns liv. I 2021 arrangerer Selbu kommune også sommerskole slik at elever i grunnskolen får en arena der de kan delta i faglige, sosiale og kulturelle aktiviteter i skolens sommerferie. Det er en tid i endring.

Det er krevende å finne den optimale løsningen for storsamfunnet, for den enkelte familie og for det enkelte barn. Vi ønsker med denne saken å trekke fram trekk fra relevant forskning med fokus på barns læring og da spesielt med tanke på de sårbare elevene. Vi trekker også fram argumenter som arbeidslivets behov og mål om økt likestilling og heltidskultur i Selbu kommune.

Det er viktig at vi får en grundig gjennomgang av dagens ordning med fire skoledager i uka annenhver uke. Skoleuka i Selbu har vært uforandret siden innføring av Kunnskapsløftet, 2006. Det er mange perspektiver å vurdere med tanke på organisering av skoleuka. I denne teksten vurderes 4 eller 5-dagers skoleuke ut ifra ulike perspektiver som praktisk organisering, økonomi, skoleskyss, SFO, elevers læringsutbytte, sosiale ulikheter og vårt skjerpede ansvar for sårbare elever, samt likestilling og heltidskultur.

Saksvurdering

Fag og timefordeling

Selbu kommunes (skoleeier) hjemmel og ramme for å fastsette antall skoledager og skoledagens lengde med tanke på tilstedeværelse og undervisningstid følger av opplæringslovens § 2-2. Kommunen oppfyller i dag lovkravet med fag- og timefordeling. Ved å innføre skole på onsdag for 1.- 4.klasse, vil elevene få et tilbud som bedre vil sikre målsettingen og intensjonen i opplæringsplanen grunnet større handlingsrom. Det vil være opp til rektor og skolens ansatte og rådsorgan å finne et innhold som er i tråd med opplæringsplanen, da opplæringsloven §2-3 sier: *“Kommunane avgjer sjølv korleis timar ut over minstetimetallet gitt i forskrifter etter § 2-2 skal brukast”*.

§ 2-2. Omfanget av grunnskoleopplæringa i tid.

Departementet gir forskrifter om samla tid til opplæring i grunnskolen.

Kommunen kan gi forskrifter om undervisningstid ut over timetallet i forskriftene etter første ledd i kravet. Opplæringa skal strekke seg over minst 38 skoleuker innenfor en ramme på 45 sammenhengende uker i skoleåret.

Kommunen gir forskrifter om skole- og feriedager i skoleåret for elevene (skoleruta) Forskrifta skal være tilpassa avviklinga av nasjonale prøver."

(Departementet kan gi forskrifter om rammer for daglig skoletid og om pauser for elevene.

Av §1-6 i forskrift nr 724 til Opplæringsloven presiseres de ytre rammene for skoledagen. Forskrifta sier «Undervisningen skal i regelen ikke starte før kl.08.00 og ikke slutte etter kl.15.30. Undervisningen kan organiseres i undervisningsblokker av ulik lengde.»)

Per i dag er skoledagen organisert slik

Trinn	Starttid	Sluttid	Fridag
1.-4.trinn	08:30 (08:55*)	14:00 (14:25*)	Annenhver onsdag
5.-7.trinn	08:30 (08:55*)	14:00 (14:25*)	Går alle dager

*Selbustrand

Fremtidens skoleuke fra høsten 2022 for Bell skole er tenkt slik

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1.-4.trinn	08:30-14:00	08:30-14:00	0830-12.00	08:30-14:00	08:30-14:00
			Skolebuss eller SFO fra kl 12.00*		
5.-7.trinn	08:30-14:00	08:30-14:00	08:30-14:00	08:30-14:00	08:30-14:00

*Skoleskyss går 10 minutter etter skoleslutt

Fremtidens skoleuke fra høsten 2022 for Selbustrand skole er tenkt slik

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1.-4.trinn	08:55-14:25	08:55-14:25	0855-12.25	08:55-14:25	08:55-14:25
			Skolebuss eller SFO fra kl 12.25*		
5.-7.trinn	08:55-14:25	08:55-14:25	08:55-14:25	08:55-14:25	08:55-14:25

*Skoleskyss går 10 minutt etter skoleslutt

En dag i uka vil ha varighet til 12.00 på Bell og 12.25 på Selbustrand og i de foreløpige planene er dette

onsdag, men en av de andre dagene kan også være et alternativ. Grunnen til at det kun er en dag som er kortere, handler om antall turer skyss som vi har tilgjengelig fra AtB.

Det har stadig vært en øking av timetall for de minste elevene i skolene. Målet med økningen av timetallet har vært å styrke tilbudet for de yngste. Ordningen med en fridag i uka, annenhver uke gir svært komprimerte skoledager. En fordeling av timene over fem dager vil kunne gi en jevnere fordeling av timene. Dette gir rom for lengre pauser, mer tid til lek, fysisk aktivitet og muligheter til å spre undervisning i fag over et større tidsrom. En kan også fordele timer mellom 1.-7.trinn som også kan gi et økt handlingsrom. Ved å avslutte kl. 1200 kan dette gi større mulighet for samarbeid mellom ansatte.

Skolen vil få en større fleksibilitet i timeplanlegging og tilrettelegging dersom timene fordeles over fem dager. Dette vil åpne for å kunne legge basisfagene til første del av dagen. Dette er erfaringsmessig for de fleste elevene den beste læringsøkten. Det er knyttet stor sårbarhet til ordningen med firedagers uke og dersom nasjonale krav til undervisningstimer øker ytterligere, vil firedagersskolen være nærmest umulig å gjennomføre.

Tabell med fag og timefordeling

Tabell 1 Ordinær fag- og timefordeling for elever på 1.-10.trinn skoleåret 2020-2021²

Fag/trinn	1.-4. trinn	5.-7. trinn	Sum	8.- 10. trinn	Sum grunnskole
KRLE			427	153	580
Norsk	931	441	1372	398	1770
Matematikk	560	328	888	313	1201
Naturfag	187	179	366	249	615
Engelsk	138	228	366	222	588
Fremmedspråk / fordypning/arbeidslivsfag			0	222	222
Samfunnsfag			385	249	634
Kunst og håndverk			477	146	623
Musikk			285	83	368
Mat og helse			114	83	197
Kroppsøving			478	223	701
Valgfag³			0	171	171

Utdanningsvalg			0	110	110
Fleksibel time			38	0	38
Fysisk aktivitet	0	76	76	0	76
Samlet minstetimetall			5272	2622	7894

Skoleeier kan omdisponere inntil 5 prosent av timetallet i fag til andre fag, jf. punkt 2.1.1. Elevene har fremdeles rett til det samlede totale minstetimetallet.

Læringsutbytte

Ludvigsenutvalget presenterte i 2015 NOU2015:8 *Fremtidens skole*. Rapporten legger vekt på at samfunnet er preget av større mangfold, høyere grad av kompleksitet og hurtigere endringer enn tidligere. Skolen skal bidra til å utvikle elevenes kompetanse slik at de kan bli aktive deltakere i et samfunn som krever mer og mer kunnskap. Samtidig skal skolene støtte elevene i deres personlige utvikling. Dette var utgangspunktet til en fornyelse av fagene gjennom Fagfornyelsen 2020.

Det er store utfordringer knyttet til å måle barns læringsutbytte på småtrinnet. Dette er også vanskelig å vurdere med en firedagers skoleuke, kontra en femdagers skoleuke. Her må man se på gjennomføringsevnen til elevgruppen over tid, resultater på nasjonale prøver m.m. Kommunen må vurdere om denne fridagen har positiv eller negativ påvirkning på elevenes læring, helse og barndom.

Interessant i denne sammenheng er SINTEF-rapporten «Mer tid –bedre skole?» av Brita Bungum og Halvdan Haugsbakken (2008). Denne rapporten er en evaluering av *Forsøk med utvidet skoledag*, som ble gjennomført på 34 skoler i 11 kommuner skoleåret 2007-2008. Det var de minste barna, 1.- 4. klasse som ble forsket på. Selv om en *utvidet skoledag* ikke er det samme som vår organisering, så omhandler sluttrapporten kunnskap om å ha lengre skoledager for barn i samme aldersgruppe som saken vår omhandler. Resultatene av forskningsperioden var positive og flere elementer inn i skolehverdagen ble sett på som tiltak som i sterk grad kunne fremme faglig utbytte. På forskningsskolene var man opptatt av at forsøket i stor grad hadde hatt positiv betydning for barn som i liten grad får oppfølging hjemmefra, på grunn av manglende sosiale, økonomiske eller kulturelle ressurser. Funn pekte på at det ble mer tid til tilpasset opplæring i alle fag, leksehjelpordninger og fysisk aktivitet ble brukt som argument for å gi flere barn de samme mulighetene.

Denne forskningen er som sagt ikke helt sammenlignbar med vår situasjon, da det ikke er snakk om en forlengelse av hver dag, men en forlengelse av skoleuka med mer rom til variasjon i skolehverdagen. Forskingen er aktuell i vår sammenheng i den grad at den gir innspill både på å se helhetlig på barn i skolen, og tanker rundt oppbyggingen av flere skoledager. I tillegg er det imidlertid flere fellestrekk

med tanke på ; økt grad av fysisk aktivitet, økt grad av lek, og en mulighet for å være på skolen alle dager fem dager i uka. Forskningen ser også resultater i skoler som har lykket ved at de har utnyttet SFO-potensiale ved utvidet skoledag (Bungum et. Al, 2008). Utvidet skoledag kan forstås som en forløper til heldagsskole, som er omdiskutert, men som nylig er blitt foreslått av Stoltenberg-utvalget i NOU 2019:3, *Nye sjanser -bedre læring. Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Forskning fra Mer tid- bedre skole? (2008) peker på at ved skoler som i større grad fikk til et godt samarbeid med SFO og et tilbud hvor de fleste barna benyttet SFO, kunne dette bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Seksårsreformen

Det forskes nå på seksårsreformen, 24 år etter at de første seksåringene startet på et tiårig grunnskoleløp. I mars 2021 ble den første arbeidsrapporten lansert på Utdanningsdirektoratets sine hjemmesider. I rapporten trekkes Lillejords et al. (2018) forskning fram som dreier seg om lek og læring. Det er vanlig å skille mellom lek og læring, men det er uklart hvordan dette skillet fremstår. Den oppsummerte forskningen legger vekt på at barn lærer best når noe oppleves som meningsfullt, når de kan bruke fantasien sin og når de samhandler og kommuniserer med andre. Lillejord et al. (2018) viser til at det skilles mellom to modeller når det snakkes om læring. Læring belyses på den ene siden gjennom at barn kan ta initiativ selv, og på den andre siden ved at aktiviteter i skolen skal være planlagt og styrt av voksne. En mellomting mellom disse to ytterpunktene viser seg å være særlig viktig for barns læring: Der voksne tar initiativ og støtter barna i aktiviteter, mens det samtidig er rom for at barna bestemmer hvordan de skal fortsette uten styring av voksne. Gjennomgangen viser også at det ikke bør skilles mellom faglig og sosial læring. Videre viser kunnskapsoppsummeringen at lærerne synes at det er vanskelig å tilrettelegge for lekbasert læring for å nå gitte læringsmål. Ved at man har mer rom i skoledagen for å tilrettelegge for lek, tror vi at det er større sjangse for å lykkes med å legge til rette for lekbasert læring.

Det er endring og utvikling i hvordan skolene nå driver begynneropplæringen. Våre 1. og 2. trinns lærere er i et etterutdanningsprosjekt i DEKOM i samarbeid med NTNU for å styrke begynneropplæringen, nettopp for at fremtidens skole skal ta mer hensyn til seksåringenes behov for bevegelse og variasjon.

Tidlig innsats

I den senere tid har kommunene blitt pliktig til å tilby intensiv opplæring for elever som henger etter i lesing, skriving eller regning. Dette ble presentert i Stortingsmelding 21 *Lærelyst, tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Kunnskap er nøkkelen til fremtiden, både for hvert enkelt menneske og for samfunnet

som helhet. For at barn og unge skal ha lyst til å lære, være motiverte og oppleve mestring må alle som har en rolle i utdanningssystemet være preget av lærelyst. Alle, fra den enkelte lærer til departementet og politikere må ønske å lære noe nytt, ønske å lære av hverandre og ha rom og mulighet til å prøve, feile og få til noe. Tidlig innsats legger vekt på at tidlig læring legger grunnlaget for senere læring. Et annet perspektiv er det vi kan kalle «utviklingsperspektivet», som legger vekt på normal variasjon og hensynet til det enkelte barnets utvikling. Tidlig innsats er avgjørende for å gi alle barn og unge en opplæring som rustet dem for fremtiden. Det er plikter tilknyttet intensiv opplæring til de elevene som henger etter i lesing, skriving eller regning i 1.- 4. trinn. Tidlig innsats med tilpasset innsats, innebærer altså at barnehagene og skolene setter i verk tiltak for barn og elever med en gang det er behov, når som helst i barnehage- og skoleløpet (Regjeringen, 2017). Tidlig innsats kan bidra til inkludering av alle og kan forebygge frafall fra skole og utenforskap. Sentrale områder er flerspråklighet, mangfold, digital kompetanse, tekstkompetanse, kropp, uteskole, bruk av uterom og lekbasert læring. Vi antyder og tror at det vil bli lettere å tilrette for at en i større grad bruker disse elementene mer i skolehverdagen, ved at barna er på skolen alle fem dagene i uka.

Kjønnsforskjeller i skolen

Stoltenbergutvalget overleverte rapporten «Nye sjanser– bedre læring. Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp» NOU 2019:3, til kunnskapsministeren i februar 2019. Stoltenbergutvalget viser til årsaker til kjønnsforskjeller i skolen. I rapporten vises det til at det mangler studier om hvorvidt økt undervisningstid har ulik effekt på gutter og jenter, og forskningen finner ikke konsekvent størst effekt av mer undervisning i kjernefagene for gutter. Gutter er overrepresentert blant svakt presterende elever, og faktorer som påvirker denne gruppen positivt eller negativt kan dermed gi betydelige utslag i kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner. Svakt presterende elever kan heve sine prestasjoner ved hjelp av god tilrettelagt undervisning. Intensivundervisning synes å kunne heve prestasjonene til svakt presterende elever tidlig i opplæringsløpet, mens tilleggsundervisning i ferier kan være nyttig for eldre elever. Tett oppfølging og forskningsbaserte undervisningsopplegg kan være avgjørende for at særlig gutter skal dra nytte av tilleggs- og intensivundervisning (Regjeringen, 2017). Tanken er at utvidet skoledag skal gi mulighet til mer fysisk aktivitet og spredte skoletimer utover dagen. I tillegg skal leksene kunne gjøres ferdig i skoletiden. En slik ordning gir også betydelig rom for frilek og fysisk aktivitet (Stoltenberg, 2019). Ut ifra dette kan man antyde eller tro at å gå fra fire til fem dager i uka, kan bidra til å hindre forskjeller mellom kjønn når det gjelder skoleprestasjoner. I forslaget fra utvalget skal ikke timetallet i fagene utvides, men spres over et lengre tidsrom i heldagsskole-dagen. Dette sammenfaller med en av konklusjonene i rapporten fra SINTEF (2008) «Mer tid –bedre skole?», der de hevder at det ikke nødvendigvis er flere timer i ett enkelt fag som norsk, engelsk og

matematikk som kan føre til bedre skolefaglige prestasjoner blant landets elever. De påpeker at andre aktiviteter som fysisk aktivitet, skolemat og fritidsaktiviteter også har en læringsverdi, og det er på dette punktet de tror en utvidet skoledag har sin styrke.

I NOUen *Nye sjanser – bedre læring* (2019:3) tydeliggjøres det at spesialundervisningen settes inn sent. Man venter gjerne med tiltak, og den mest omfattende innsatsen kommer på de høyere klassetrinn. For en stor gruppe elever som i de første skoleårene har behov for særskilte tiltak, vil økt tidlig innsats være til stor hjelp og kunne gjøre dem i stand til, etter en tid, å fungere i den ordinære opplæringen. Det er langt flere gutter enn jenter som får spesialundervisning i grunnskolen. Blant de som sliter mest på skolen, særlig i lesing, er det også langt flere gutter. Tidlig innsats er avgjørende for å gi alle barn og unge en opplæring som rustet dem for fremtiden, og ferdigheter de tilegner seg tidlig i livet vil ha betydning for læremuligheter senere i livet. Med overgang fra fire- til femdagers uke, kan det bli enklere å organisere både intensivopplæring og spesialundervisning med flere elementer som fysisk aktivitet og lek.

Skolen som en arena for læring, utjevning og inkludering blant sårbare elever

Det rettes av nasjonale og regionale myndigheter, og alle med et stort sosialt engasjement, et sterkt fokus på *sårbare* eller *risikoutsatte* barn, og det brukes store ressurser for å styrke oppfølgingen av barn som strever i skolen. Vi har hatt et skjerpet fokus på dette i pandemien. Men hvilke barn er det vi tenker på når vi bruker ordet *sårbare* eller *risikoutsatte* barn? Det er barn som av ulike grunner ikke er inkludert i skolen, i lekemiljøet og/eller i samfunnet som er bekymringsfullt. Ulike benevnninger eller kategoriseringer brukes om disse barna, for eksempel «barn med spesielle behov», «barn med lærevansker», «voldsutsatte barn», «utagerende barn», eller «barn utsatt for mobbing». Det er mange teorier og hypoteser som prøver å beskrive hvorfor noen barn faller ut av mengden og ikke deltar på sosiale-, skole- eller kulturelle arenaer (Wærdahl, Nilsen, Svarstad og Jentoft, 2017). I denne sammenhengen brukes begrepet de sårbare barna om de barna som trenger ekstra oppfølging av skolen. Det sies at «barn som ikke har det godt kan du ikke lære noen ting». Derfor er sosial inkludering spesielt viktig når vi diskuterer læringsmiljø og læringsutbytte blant sårbare grupper av elever. Ved at alle barna går på skolen alle dagene, vil man i større grad bidra til at de sårbare barna møter trygge voksne hver dag, og opplever kontinuitet i oppfølgingen og hjelpen de har behov for. For de sårbare barna som ikke har det trygt hjemme, eller som ikke får oppfølging av ansvarlige voksne, kan skolen representere et fristed og en trygg arena. Slik sett vil en ekstra dag på skolen kunne utgjøre en stor forskjell for disse barna. femdagers skoleuke kan derfor ses i direkte sammenheng med kommunens tverrsektorielle satsninger rundt sårbare barn og familier, eksempelvis prosjektet *Sammen i Selbu* (0-

24 samarbeidet), da det vil kunne få ringvirkninger ut over selve opplæringen og skoletilbudet. Når ansatte i skolen møter de sårbare barna oftere, gir dette økte muligheter for tidlig oppdagelse av de som har behov for hjelp og ekstra oppfølging, og videre til å samarbeide tverrfaglig og tverrsektorielt rundt disse barna for å gi best mulig hjelp. Dette er tidlig innsats i utvidet forstand.

Basisfag

Femdagers skoleuke vil kunne gi muligheter for en jevnere progresjon i skolearbeidet og muliggjøre i sterkere grad repetisjoner og avdekking av områder der eleven trenger mer øvelse for å få nå sine mål. Dette vil i særlig grad gjelde elever som sliter faglig og vil dermed kunne styrke tidlig innsats og spesialundervisningen. Et viktig prinsipp ved femdagers skoleuke blir å fordele basisfagene norsk og matematikk ut over hele uka, slik at det blir undervist i fagene hver dag. Dette er fag som har et høyt timetall per uke.

Leseopplæringen

Enkelte har hevdet at det er et brudd i «kontinuitet i leseopplæringen at elevene har firedagers skoleuke». Det har imidlertid ikke lyktes å finne forskningsbasert belegg for å hevde at elevene oppnår bedre leseferdigheter ved å gå over til femdagers skoleuke. Resultater på nasjonale prøver på 5. trinn når det gjelder leseferdighetene, ligger under gjennomsnittet på landsbasis. Det er vanskelig å skulle trekke slutninger om at dette kan ha samsvar med at elevene har fire- eller femdagers skole.

Uteaktivitet

Timene fordelt på flere dager, gir mer rom til fysisk aktivitet mellom øktene. Forskere hevder at utelek gir store gevinster på flere områder både når det gjelder konsentrasjon, læringsutbytte, samt det psykososiale miljøet på skolen. For at vi skal kunne ha enda bedre utbytte av dette bør organiseringen i Selbuskolen endres. Det bør legges til rette for mer utetid midt på dagen, og med femdagers skoleuke blir dette lettere å organisere. Fysisk aktivitet i skolen er også nevnt i samfunnsplan til Selbu kommune; *Bidra til god fysisk helse, gjennom fysisk aktivitet i barnehage og skole, og gjennom et bredt fysisk aktivitetstilbud på fritida.* Ved en organisering med femdagers skoleuke, vil det bli rom for mer fysisk aktivitet i skolen.

Barnets og familiens behov

Et velbrukt argument for firedagers skoleuke for de yngste barna er at barna har behov for en fridag i uka for å «hente seg inn». Det foreligger imidlertid ingen forskningsresultater på at det er en sammenheng mellom en fridag i uka og læringsutbytte, men for mange kan det være godt med en dag fri i uka. I familier der barnet er hjemme sammen med foresatte kan det være en mulighet for

fellesskap og andre aktiviteter. Det kan være en mulighet for å bruke tid i storfamilien i trygge omgivelser. Dette kan være svært positivt for enkelte elever som har den muligheten, og da kan fem skoledager oppleves som tyngre enn fire dager. Dessverre er det ikke slik at alle familier har mulighet til å være hjemme med barna, eller har besteforeldre som de kan være sammen med på fridagen.

Norske studier viser at det er positivt å være hjemme med mor når barnet er under et halvt år, men utover dette har ikke det å være hjemme innvirkning på barnas skoleresultater. Studiene tyder på at det i gjennomsnitt er bedre for barnet å starte i barnehage enn å være hjemme fra og med ettårsalderen. For enkelte faktorer synes det å være samsvarende funn på tvers av land. Det er mulig at økt sysselsetting blant mødre gjennom hele barndommen til barna, kan bidra til å forklare at kjønnsforskjellene i oppnådd høyere utdanning i gutters favør er redusert, og deretter har snudd i jenters favør i både Norge og USA (Regjeringen, 2017). Familien og oppvekstmiljøet kan bidra til et barns utvikling og skoleprestasjoner på flere områder. Internasjonal forskning viser at gutter ser ut til å være mer sårbare enn jenter for negativ miljøpåvirkning i oppveksten. Vi tror at ved å fordele timene over fem dager vil man få en god løsning for *flere* barn i Selbu kommune.

Skolefritidsordning

Opplæringsloven § 13-7 pålegger alle kommuner å ha et tilbud om skolefritidsordning (SFO) før og etter skoletid for 1.-4. trinn, og for barn med særskilte behov for 1.-7. trinn. Det har vært få føringer for innholdet i SFO utover at det skal gi barna omsorg og tilsyn og legges til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter og være tilpasset barnas og foreldrenes behov (Udir, 2021). Det er blitt gjort tiltak for å bedre SFO-tilbudet i Norge ved at det fra høsten 2021 skal innføres en nasjonal rammeplan for SFO. Når skolefritidsordninga er tilknyttet skolen, skal rektor til vanlig være leder for SFO-tilbudet. I Selbu har vi SFO ved alle barneskolene. Føringerne i sentrale styringsdokumenter, funn fra evalueringer og kommunenes egne erfaringer med kvalitetsutviklingsarbeid i forbindelse med rapporten «Mer tid – bedre skole?» viser at sammenheng og samhandling mellom skole og SFO oppfattes som en viktig faktor for kvalitet i SFO. Dette kan bidra til et helhetlig perspektiv på barnas oppvekst og utvikling. «Helheten» kan ligge i utvikling av felles mål, planer, regler og samordning av aktiviteter slik at skole- og SFO-dagen ses i sammenheng; i utnyttelse av personalressursene på tvers av skole og SFO; og i å etablere en opplevelse av helhet i skole- og SFO-dagen for barn og foreldre. Erfaringene fra deltakerskolene i Helhetlig skoledag og andre skoler viser at det er ulike måter og lokale løsninger for hvordan skolene kan styrke samarbeidet mellom skole og SFO.

Foreldre i full jobb er ofte avhengig av SFO. I skoleåret 2021/2022 er det ca. 40 % av elevene i 1-4 klasse som benytter seg av SFO tilbudet i Selbu kommune.

Med en femdagers skoleuke vil den tid som ikke er undervisningstid kunne fylles opp med fysisk aktivitet, lek, leksehjelp og utvidet matfriminutt og SFO-tilbud, fra kl. 12 på onsdager. SFO har kapasitet til å håndtere en økning av antall barn som benytter seg av tilbudet.

Tilbudsstruktur SFO i 2021

Kommunene mottar ikke støtte for drift av SFO, det er heller ikke en makspris for SFO. Dette medfører at det blir store forskjeller på pris og tilbud på SFO i Norge. Tall fra Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI) oppgir at prisene for SFO varierer fra 0 til nær 4.000 kroner, men det er ikke gitt at de som betaler mest får det beste tilbudet. Det er søskenmoderasjon i SFO, som gir 30 % reduksjon for barn nr. 2 og 50% reduksjon for øvrige. Fra 1. august 2020 ble det også innført redusert foreldrebetaling i SFO for lavinntektsfamilier og gratis SFO for barn med behov for særskilt tilrettelegging. Ingen familier skal betale mer enn seks prosent av den totale årsinntekten sin for en SFO-plass og ordningen gjelder for elever på 1. og 2. årstrinn.

I Selbu har vi denne prismodellen.

Antall timer	Pris
0-12 timer pr uke	kr 1579,-
13 timer eller mer pr. uke	kr 2428,-

Økonomi

Kostnader ny skoleuke Bell skole

Kostnad ansatte skoledel femdagers skoleuke	kr 212 000,00
Kostnad ansatte SFO femdagers skoleuke*	kr 111 300,00

*Hvis alle elevene velger SFO onsdager. Evt økt inntekt på SFO vil føre til lavere nettokostnad.

Kostnader ny skoleuke Selbustrand skole

Kostnader ansatte skoledel og SFO femdagers skoleuke	kr 106 000,00
--	---------------

De økte kostnadene skyldes ressursbehov ved utvidet skoleuke for mer tid til leketid, leksehjelp og fysisk aktivitet. De økte kostnadene skyldes derfor ikke økte undervisningsressurser for lærere, siden elevene ikke får flere undervisningstimer.

Beregningene er basert på et elevtall lik det vi har i dag. SFO-kostnader er beregnet ut fra at alle på 1.-4.trinn skal ha SFO, men kostnadene vil være lavere enn tabellen viser, avhengig av om elevene benytter seg av SFO eller tar skolebussen hjem på onsdager kl. 12. Kostnaden ved skoleskyss vil også være lavere enn beregnet dersom elevene benytter seg av SFO i stedet for å ta skolebussen hjem.

Skoleskyss

Skoleskyss synes å ha vært et argument for færre skoledager, både av praktiske (reisetid) og kostnadmessige hensyn. Jfr. Opplæringsloven § 13-4 er det fylkeskommunen som er ansvarlig for skyss etter opplæringsloven kap. 7. Fylkeskommunen har ansvar for å organisere og finansiere skoleskyss, gjennom AtB.

Kostnader ved skoleskyss

Kostnader skoleskyss for 1.-4.trinn ved 5 dagers skoleuke	kr 773 782
Kostnader skoleskyss 1.-4.trinn med dagens ordning	kr 695 684
Økning i skoleskyss ved 5-dagers skole	kr 78 098

AtB har endret tilbudsstrukturen for Selbu etter at Øverbygda skole ble lagt ned, og Selbu kommune har fått tilgang på en ekstra skyss pr uke. Det innebærer at vi kan ha en ekstra tur en dag i uka uten at det vil koste kommunen noe ekstra. De økte kostnadene på skoleskyss handler derfor utelukkende om økt egenandel fordi det er en ekstra dag med skoleskyss annenhver uke. Summene som er skissert over er ut fra kostnader beregnet for siste skoleår, men en må anta at kostnadene vil være i størrelsesorden dette beløpet i årene fremover om elevtallet holder seg på samme nivå.

Merkostnaden ved skoleskyss fremstår imidlertid som liten inn mot deltidsproblematikken og i et ressursutnyttelsesperspektiv.

Likestilling og heltidskultur

Kommunen skal ifølge samfunnsplanen "Fremme inkludering, likeverd og likestilling, og motvirke utenforskap" Firedagers skoleuke er en innarbeidet ordning og det synes som næringslivet i dag langt på vei har tilpasset seg den. Imidlertid vil kommunens eventuelle svakere omdømme som en kommune

som har lang vei å gå for å få en heltidskultur, kunne ramme videre drift og næringsetableringer, spesielt innen bransjer med hovedvekt av kvinnearbeidsplasser. Firedagers skoleuke kan underbygge tanken om at mor skal være hjemme, mens far jobber. I Selbu er det en høy andel kvinner som jobber deltid. Femdagers skoleuke kan få flere kvinner ut i fulltidsjobb.

Selbu kommune har som målsetning å være en attraktiv tilflyttingskommune med befolkningsvekst. Spesielt med fokus på tilflytting av barnefamilier. Jf. *Samfunnsplan* har Selbu kommune utfordringer som må møtes med aktiv innsats. Det fødes for få barn i Norge, og Selbu merker også dette. Antallet barn i skolepliktig alder går ned, og gjennomsnittsalderen i befolkningen øker. Firedagers skoleuke kan virke avskrekkende med tanke på logistikk i hverdagen.

Heltid som norm i kommunesektoren har lenge vært et uttalt mål både for regjeringen, partene i arbeidslivet og mange kommuner. Arbeidet med å skape heltidskultur, som igjen sikrer arbeidskraft, kompetansebehov i fremtiden og gode tjenester, spesielt innen helse- og omsorg, hemmes blant annet av holdninger til likestilling, deltidsarbeid, men også strukturelle forklaringer som firedagers skoleuke og helgeproblematikken (Bråthen og Moland 2019). Firedagers skole er med på å legitimere og forlenge kvinners deltidsarbeid.

Selbu kommune er en del av satsingen på heltidskultur i Trøndelag, som er et samarbeid mellom Fagforbundet, Sykepleierforbundet, Utdanningsforbundet, Delta, FO og KS. Kommunen har et mål om redusert bruk av deltidsstillinger. Per i dag er det mange kommunalt ansatte med deltidsstillinger. Firedagers skoleuke er med på å legitimere kvinners valg av deltid.

Selbu kommunes fokus på økt likestilling og arbeidet med heltidskultur, kan stå i konflikt med store grupper av innbygges, barnefamiliers og skoleansattes ønske om fortsatt en dag skolefri annenhver onsdag for elevene. Firedagers skoleuke er en ordning som i mange kommuner har vedvart over lengre tid og som er godt innkjørt, og som ofte kan være en del av bygdekulturen. En annen forventning fra nasjonale myndigheter, som også står i konflikt med denne organiseringen av skolen i firedagers uke, er ønsket om en lik skoleorganisering i hele landet. Det tilrettelegger for en likebehandling av alle elever i norsk skole og letter gjennomføring av overordnet politikk på flere sentrale områder. I tillegg rapporteres det et ønske om femdagers skoleuke fra bedrifter som gjerne er knyttet til arbeidskraftstilgang og konkurranseulempe, samt fra foreldre som opplever det problematisk å stå i full stilling som følge av denne ordningen.

Firedagers skole er et hinder for å oppnå heltidskultur i kommunene. Enkelte kommunalt ansatte har redusert stilling for å være hjemme med barnet på fridagen. Mange ansatte i deltid gjør det mer krevende å planlegge for arbeidsgiver.

Ole Herman Sveian, styreleder for KS Trøndelag sa i konferansen om heltidskultur i Trøndelag at: *(..)det aller viktigste spørsmålet vi må stille oss sammen er likevel - hvilke tjenester ønsker vi å tilby våre innbyggere? Hvem er vi til for? Enten vi er folkevalgt, leder, tillitsvalgt eller ansatt. Vårt samfunnsoppdrag og felles ansvar er tjenestene våre. Veien til gode tjenester går gjennom heltidskulturen* (Sveian, 2020).

Mange av de samme faktorene som gjør at kvinner velger å være hjemme eller arbeide deltid, er også drivere for ønsket om firedagers skoleuke. Det er først og fremst et verdispørsmål for mange kvinner (og menn). Femdagers skoleuke vil da rokke ved grunnleggende verdier hos mange, og en nedarvet kultur som har eksistert i kommunen over lang tid. Firedagers skoleuke støtter opp under tradisjonelle normer og tradisjoner, som kjønnsrollemønster og deltidsarbeidet, og gjør det ekstra vanskelig å velge arbeid i full tid. Frivillig deltidsarbeid oppleves ofte som en god løsning av den enkelte på kort sikt, men kan skape utfordringer over tid.

Temaet firedagers skoleuke vekker ofte sterke følelser. Dette er ofte knyttet til verdivalg og settes opp mot praktiske konsekvenser, og nasjonal- og regionalpolitikk settes opp mot lokal kultur og styringsrett. Mer enn betydningen for elevenes læringsutbytte og lokalsamfunnet, heises organiseringen i skolen inn i en overordnet debatt om likestilling og levekår, herunder betydningen av heltidskultur som en viktig bidragsyter til dette.

Oppsummering

Valg av fire- eller femdagers skoleuke er et lokalpolitisk valg. Valget handler om skolen og barna som går der, men denne utredningen viser at det i stor grad også er et valg som kan påvirke grupper av barn og voksne forskjellig. Valg av fire- eller femdagers skoleuke bør være et langsiktig valg med tilhørende strategi. Selbu er best tjent med at skolene går over til femdagers skoleuke med utgangspunkt i den skissen vi viser til. Vi anbefaler derfor at man går over til femdagers skoleuke fra skoleåret 2022-2023.

Bibliografi

- Bungum, B., & Haugsbakken, H. (2008). *Mer tid- bedre skole?* Trondheim: SINTEF Teknologi og Samfunn- Gruppe for skole- og utdanningsforskning.
- KS. (2020, September 25). Konferanse om heltidskultur i Trøndelag. Trøndelag.
- Lillejord, S., Børte, K., & Nesje, K. (2018). *De yngste barna i skolen: Lek og læring, arbeidsmåter og læringsmiljø- En forskningskartlegging*. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning.
- Ludvigsen, S. (2015). *NOU 2015:8 Fremtidens skole — Fornyelse av fag og kompetanser*.
- Moland, L. E., & Bråthen, K. (2019). *En ny vei mot heltidskultur*. FAFO.
- (2019). *NOU 2019:3 Nye sjanser – bedre læring*. Norges offentlige utredninger.
- Utdanningsdirektoratet. (2021, Mai). *Utdanningsdirektoratet*. Hentet fra Udir.no: <https://www.udir.no/utdanningslopet/sfoaks/>
- Wærdahl, R., Nilsen, a. C., Svarstad, C., & Jentoft, N. (2017, 04). Who's at risk? Expanding the categorical understanding of children at risk of social exclusion through measures of self-esteem. *Tandfonline.com*.